

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Společně a navždy aneb partnerské vztahy v kontextu vězeňského prostředí

Diplomová práce

Pardubice 2023

Věra Viktorie Jiroušková

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Věra Viktorie Jiroušková**
Osobní číslo: **H20438**
Studijní program: **N0314A250014 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Společně navždy aneb partnerské vztahy v kontextu vězeňského prostředí**
Zadávací katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Diplomová práce se zabývá problematikou vztahů v kontextu vězeňského prostředí, tedy mezi odsouzenými a jejich partnery na svobodě z pohledu sociální antropologie. Práce je založena na kvalitativním výzkumu, který zahrnoval převážně nestrukturované rozhovory a studium odborné literatury. Cílem této diplomové práce je zjistit, proč některé ženy inklinují právě k mužům ve výkonu trestu. Proč se stejné vzorce chování opakují u různých žen, v různém věku a z různých společenských vrstev. Samotný výzkum probíhal v Pardubicích, Kyšperku nad Ohří, Rapoticích a Břeclavi.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Foucault, M. 1975. *Dohlížet a trestat*. Dauphin
Isenbergová, S. 1996. *Ženy, které milují muže, kteří vraždí*. Papyrus +Jeva.
Kalvodová, V. 2016. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Wolters Kluwer
Kýr, A. 2005. *Typologie historických vězeňských zařízení*. Historická penologie.
Malá, D. *Vězeňství po česku*. 2003. Sursum
Nedbálková, K. 2006. *Nespoutaná rozkoš*. Slon.
Pinerová, K., M.Louč, K.Bušková 2021. *Vězení jako zrcadlo společnosti. Nerovný souboj vědy, politiky a humanity 1965–1992*. Praha.
Šámal, P. 2022. *Ženy za mřížemi*. Epocha.
Uhlík, J. 2006. *Historie věznění a vězeňství v Čechách*. Praha: Nakladatelství Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR.
Vágnerová, M. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Portál.
Vantuch, P. 1987. *Základy nápravně výchovné činnosti*. Praha: Státní pedagogické Nakladatelství.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení o autorství práce

Prohlašuji:

Práci s názvem Vztahy přes mříže jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Věra Viktorie Jiroušková

PODĚKOVÁNÍ

Zde, na tomto místě, bych chtěla z celého srdce poděkovat svým respondentům a přátelům, bez nichž by tato práce nikdy nevznikla. Velice si vážím Vaší ochoty věnovat mi svůj čas, zodpovídat na mé dotazy a souhlasit s natáčením, které hrálo důležitou roli při psaní této diplomové práce. Ráda bych také vyjádřila své upřímné poděkování celé naší katedře, která mi umožnila být součástí tak vynikajícího kolektivu, jaký na UPCE působí. V neposlední řadě bych ráda vyjádřila své velké díky T. Boukalovi za pomoc s úpravou tohoto textu a M. Durňákovi za asistenci při zpracování filmového materiálu. Ještě jednou děkuji!

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou vztahů v kontextu vězeňského prostředí, tedy mezi odsouzenými a jejich partnery na svobodě z pohledu sociální antropologie. Práce je založena na kvalitativním výzkumu, který zahrnoval převážně nestrukturované rozhovory a studium odborné literatury. Cílem této diplomové práce je zjistit, proč některé ženy inklinují právě k mužům ve výkonu trestu. Proč se stejné vzorce chování opakují u různých žen, v různém věku a z různých společenských vrstev. Samotný výzkum probíhal v Pardubicích, Rapoticích a Břeclavi.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vězení, vztahy, svoboda, trest, láska.

TITLE

Together Forever: Partnership Relationships in the Context of Prison Environment

ANNOTATION

The thesis deals with the issue of relationships in the context of the prison environment, that is, between the convicted and their partners outside of prison from the perspective of social anthropology. The thesis is based on a qualitative research, which involved mainly unstructured interviews and the study of professional literature. The aim of this thesis is to find out why some women gravitate towards men who are serving a sentence. Why do the same behaviour patterns keep recurring among different women, of different ages and from different social strata? The research itself took place in Pardubice, Rapotice and Břeclav.

KEYWORDS

Prison, relationships, freedom, punishment, love.

Obsah

Úvod	8
Informátoři	10
Počátek výzkumu	11
Průběh návštěv	15
Proč některé ženy milují vězně?.....	19
Syndrom Bonnie a Clyda	22
Svatby ve věznici	26
Svatba během vycházky	27
Svatba v zastoupení	27
Vliv výkonu trestu na partnerky a manželky uvězněných	29
Stigma.....	32
Sekundární prizonizace	33
Žárlivost	34
Čekání na partnera.....	36
Život po propuštění	39
Film	43
Zdroje	46

Úvod

„Chcete-li vědět, kdo jsou vaši přátelé, nechte se poslat do vězení“ (Ch. Bukowski).

Proč některé ženy inklinují k mužům ve výkonu trestu? Existuje mnoho důvodů, proč ženy milují nebezpečné muže, avšak odpověď na tuto otázku není zcela jednoznačná. Mezi možné faktory můžeme zařadit například: Touhu po adrenalinu a nebezpečných situacích. Pro ženy toužící po dobrodružství může být návštěva věznice novým vzrušujícím zážitkem, stejně jako vztah s odsouzeným vězněm.

Mezi odsouzenými mohou být jedinci, kteří působí charismaticky a mají vysoké sebevědomí, což může být pro některé ženy velmi přitažlivé. Mezi takové osobnosti patří například Ted Bundy, Tiago Henrique Gomes da Rocha, Charles Manson, Jiří Kajínek atd. Dalším faktorem, který může hrát roli, jsou psychologické problémy, jako například nízké sebevědomí, úzkost či obtížné životní situace, včetně zneužívání nebo domácího násilí. Tyto ženy mohou být přitahovány muži, kteří jsou schopni je chránit a poskytnout jim pocit bezpečí. Posledním faktorem, který může hrát roli, jsou finanční prostředky získané zejména pro ženy z nízkopříjmových oblastí, například prostřednictvím nelegálních aktivit.

Jsou to vášnivé ženy, které ani brány vězení nedonutí opustit své muže? Nebo jsou to znužené ženy toužící po úniku ze stereotypního života? Jsou to ženy, které mají psychické poruchy či, jen ženy toužící po lásce?

V 70. a 80. letech bylo tisíce žen zamilovaných do již zmíněného násilníka Teda Bundyho. Bundy byl inteligentní, charismatický, atraktivní muž, ale také násilnický a bezcitný vrah a nekrofil. Během svého života na svobodě zabil a znásilnil minimálně třicet žen.

„Celkový počet obětí Teda Bundyho je však neznámý. Své oběti po útoku znásilňoval, v řadě případů posmrtně, asi u šesti žen provedl dekapitaci. Některé z oddělených hlav si ponechal jako trofej v bytě. Opakovaně se v noci vloupal do obydlí obětí a na spící ženy brutálně zaútočil. Přes všechny tyto skutečnosti se stal idolem mnoha žen“ (Keppel 2005: 378-393).

J. Jenkins řadí mezi další idoly mnoha žen například Johna Wayne Gacyho, který bavit děti jako klaun Pogo. Gacy byl zároveň americký sériový vrah, který zabil více jak třicet chlapců a mladých mužů. Tyto vraždy vyvolaly v 70. letech mezinárodní mediální pozornost a šokovaly celé Spojené státy (Jenkins 2023).

„Velmi známým vrahem byl také Jack Henry Abbott, který dostal doživotní trest a po napsání úspěšné knihy byl na nátlak veřejnosti propuštěn na svobodu. Dva měsíce po svém propuštění Abbot opět zabíjí a vrací se do vězení. I on měl během svého života venku svou věrnou a milující přítelkyni“ (Isenbergová 1994: 37).

V této diplomové práci se budu snažit najít odpovědi na některé z výše uvedených otázek prostřednictvím obsáhlých nestrukturovaných rozhovorů s mými respondenty a také za pomoci odborné literatury a mé vlastní osobní zkušenosti z terénu.

K textu též náleží stejnojmenný etnografický dokument Společně a navždy, který vznikl současně s touto prací.

Informátoři

V textu cituji z rozhovorů a osobních dopisů mých respondentů i svých vlastních. Namísto skutečných jmen jsem u několik respondentů použila jména smyšlená. Pro lepší orientaci v textu zde uvedu jejich alias, který dále zkrátím pouze na počáteční písmeno, tedy například Beckham – B. Seznam všech citovaných respondentů uvádím zde:

Beckham – Můj dobrý přítel z dětství. Odsouzený spolu s Pegasem za stejný čin.

Franta– Přítel Ivči, v současné době ve výkonu trestu.

Ivča – Klíčová respondentka a přítelkyně Franty.

Michal – Odsouzen za finanční podvody, v současné době na svobodě.

Rváč – Odsouzen na doživotí (v zahraničí) za ublížení na zdraví s následkem smrti.

Pegas – Můj bývalý přítel, nyní žijící v USA. Ve výkonu trestu od roku 2011 do roku 2017.

Řidič – Náhodný muž, kterého jsem potkala během stopování a svěřil se mi, že strávil několik let ve vězení za blíže nespecifikovanou finanční činnost.

Počátek výzkumu

V roce 2010 se několik mých přátel připletlo k rvačce, která skončila tragickou smrtí nevinného člověka. Případ byl velmi medializovaný a ze všech šesti chlapců se přes noc stali vrazi. Nejmladšímu bylo v té době sedmnáct let a nejstaršímu dvacet jedna let. S ohledem na nízký věk dostal jeden z aktérů trest 5 let odnětí svobody, další tři dostali osm let a zbylí dva deset let. Vina se rozdělila mezi šestici mladých mužů, kteří následně putovali do vazební věznice. Takto vysoký trest měl samozřejmě dopad nejen na chlapce samotné, ale i na jejich rodiny a přátele.

Zde tedy začíná můj vlastní výzkum výše zmíněné fascinace muži v odnětí svobody. Považuji za důležité zmínit, že jsem tyto muže znala dávno před tím, než nastoupili do vězení a navštěvovala jsem je po celou dobu jejich odnětí svobody a jsem s nimi v kontaktu i nyní.

Na úvod je dobré zmínit i fakt, že já i moji dva respondenti jsme trávili většinu našeho dospívání takzvaně na ulici. Slangově se pro to používá výraz "v hoodu". Naši rodiče pracovali na směny a neměli tolik volného času, aby se nám mohli věnovat. Všichni pocházíme z rozvedených rodin a pro jednoho rodiče pracujícího na směny je velmi těžké uhlídat dospívajícího potomka. V praxi to tedy vypadalo tak, že když měli naši rodiče noční směnu, mohli jsme se toulat celou noc sami městem.

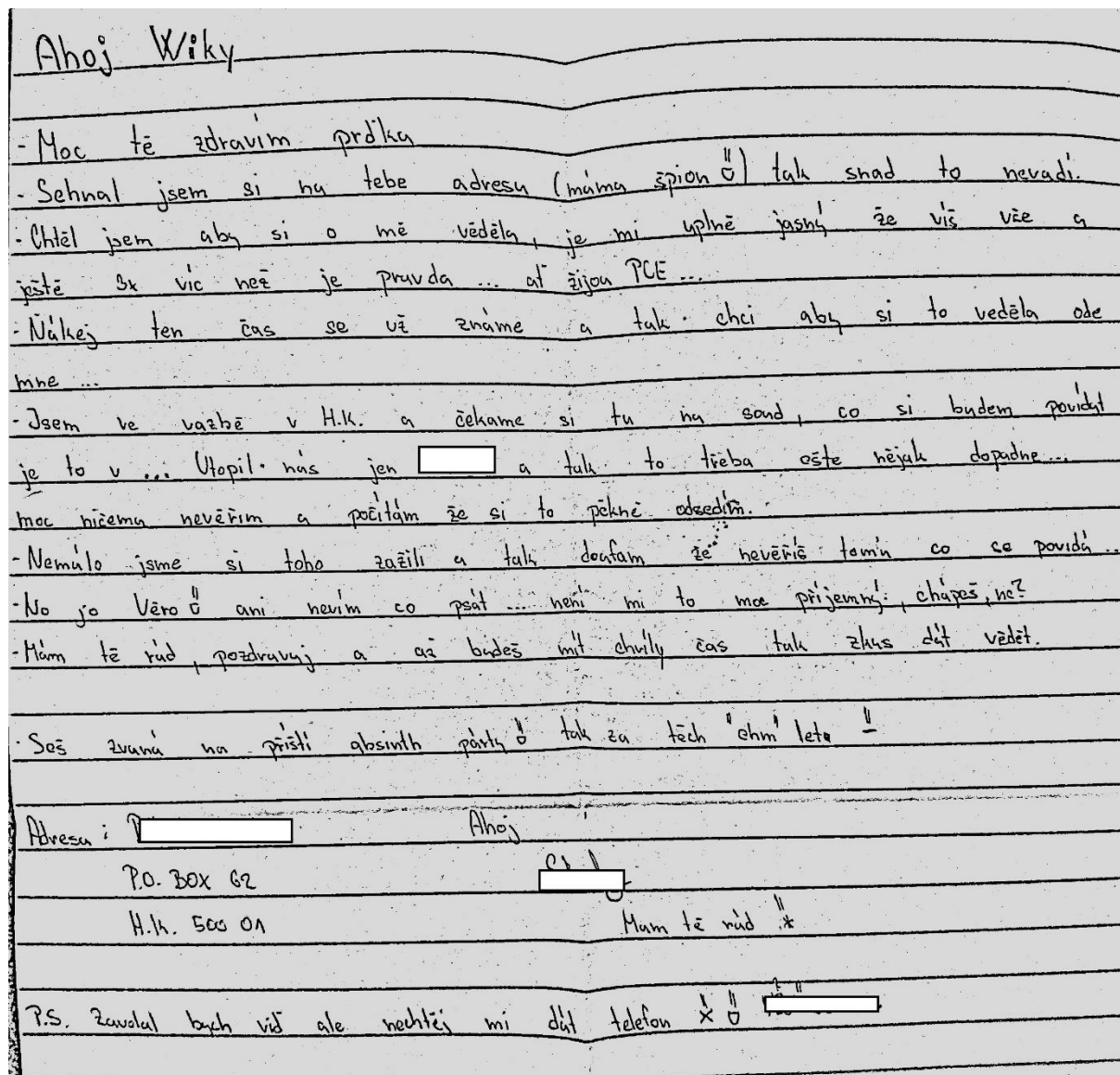
Každý z nás se věnoval poloprofesionálně nějakému sportu. Já jsem závodně plavala, Beckham byl nadějný fotbalista a Pegas se věnoval bojovým sportům. Většinu času mimo domov, jsme trávili sportem a v pozdějším věku jsme obdrželi diskotéky v okolí. Nikdy jsme neužívali žádné návykové látky, ani jsme ve větší míře neholdovali alkoholu či násilí.

S nástupem na střední školu, jsem začala i já s bojovými sporty a Pegas mi prodal mé první boxerské rukavice. Konflikty na ulici se většinou řešily přímo a bylo jedno, jestli jste dívka nebo chlapec.

Střední škola se moc neslučovala s našim životem na ulici a museli jsme se rozhodnout, jak chceme v životě dál pokračovat. Já jsem dala přednost studiu a na nějaký čas jsem opustila Pardubice. Díky tomu, že jsem žila v jiném městě, jsem neměla ani ponětí o tom, co se stalo v Pardubicích.

Chlapci se mnou o té noci nikdy před jejich uvězněním nemluvili. Poslední naše setkání s P. proběhlo v létě roku 2011, den nato byl zatčen policií. Beckham byl vzat do vazby během výuky a střední školy kterou navštěvoval.

O tom, že jsou mí přátelé ve vazbě, jsem se dozvěděla z dopisu, který mi poslal Pegas z vazební věznice.

(Osobní dopis z věznice od respondenta P.)

Po obdržení výše uvedeného dopisu jsem ihned odpověděla, aniž bych věděla, co se stalo. Krátce poté jsem poprvé navštívila vazební věznici. Podrobnější popis průběhu návštěv si nechám na později.

Můj život se na šest let úplně změnil. Vězení totiž nemá vliv jen na odsouzené, ale i na jejich rodiny a známé. Sledovala jsem nejen své přátele za mřížemi, ale i jejich příbuzné, neboť jsem se s nimi stýkala během návštěv. Nejhůře to nesly matky odsouzených, bály se o své chlapce a nedokázaly si připustit fakt, že by jejich synové mohli někomu vzít život. Mezi rozvedenými partnery jsem pozorovala výčitky typu: „Je to tvoje vina, kdyby bydlel u mě, nestalo by se to, či nebyl jsi dost důsledný/ná při jeho výchově.“ Tito bývalí partneři se snažili chodit na návštěvy odděleně, tedy každý měsíc jeden z ex – partnerů. Prarodičům byla ve dvou případech zatajena skutečnost, že jejich vnuk je ve výkonu trestu a bylo jim řečeno, že vykonává pracovní činnost v zahraničí. Stejně na tom byl i jeden z mladších sourozenců mého respondenta, který nejspíš stále neví, že jeho bratr byl ve vězení.

Tento v té době desetiletý chlapec viděl svého bratra poprvé zhruba po třech letech během přerušování trestu. Ve věznici nikdy osobně nebyl. Během této návštěvy bylo nutné, abychom si všichni dávali pozor, co říkáme. Po několika hodinách jsem svého tehdejšího přítele odvedla zpět do věznice a jeho bratr zůstal v bezpečné vzdálenosti od zařízení.

Někteří rodinní příslušníci odmítli vstoupit do věznice a někteří se svých příbuzných již nedočkali. Nikomu z mých přátel nebylo v případě úmrtí umožněno zúčastnit se posledního rozloučení s danou osobou.

Smrt blízkého člověka, vážné onemocnění v rodině, exekuce, rozvod rodičů atd. Život venku na rozdíl od toho ve vězení plyne dál.

„Ahoj,

chtěl bych se ti omluvit, ten dnešek mě mrzí. Je toho teď nějak hodně. Sice je mi vše podáváno s úsměvem a v té „vtipný“ verzi, bohužel nejsem tak blbej, aby sem si to nepřeložil do reálu. Máma s rakovinou lítá po špitálech, brácha přizabítej se škubou přes púl krku. XXX se chová jako idiot, a v důsledku to odsere jen brácha. V tomhle věku jsem měl doma taky supr atmosféru, takže vím, jaký to je. Prožívám to víc, než si myslí. Co bych s tím udělal, kdybych byl venku? Vlastně nic, ale mohl bych alespoň za bráchou do nemocnice, promluvit si se XXX, být mamině k ruce. Nic by to na věcech nezměnilo, já vím každopádně lepší než sedět na návštěvě a přiblíbe se smát tý, „vtipný“ verzi“ (Osobní dopis od P.).

Během návštěv neexistuje žádné soukromí, sedíte všichni u jednoho stolu v místnosti plné dalších lidí pod dohledem dozorců. Tyto situace, kdy si rodina sdělovala ne příliš dobré zprávy, pro mě byly obzvláště těžké.

Jak probíhá samotná návštěva ve věznici, se pokusím přiblížit v následujícím textu. Je důležité zdůraznit, že v každé věznici může fungovat trochu jiný systém a také, že má poslední návštěva se uskutečnila v roce 2017.

Průběh návštěv

Návštěvy ve vězení jsou velmi důležité nejen pro vězně ale i pro jejich partnery a blízké. Dle Fishman je „udržení kontaktu s vězňem pravděpodobně jeden z nejobtížnějších problémů, které se rodiny vězňů snaží překonat“ (Fishman 1981:373).

„Vězňům musí být dovoleno komunikovat co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob“ (Penologie 2011:37).

Je něco po sedmé hodině ráno, stojíte před branou věznice v řadě s dalšími lidmi. Děti, ženy, někdy i celé rodiny, lidé v obleku i v teplákových soupravách, Romové, cizinci i Češi. Někteří jeli stovky kilometrů a jsou vzhůru od brzkých ranních hodin, čekají na povolení ke vstupu do areálu. Vězeňská služba přes kameru a mikrofon na dveřích monitoruje každý pohyb před branou. Vědí, že tam čekáte, a přesto možná právě proto si dávají na čas.

Uvnitř odevzdáte svůj občanský průkaz a povolení k návštěvě, poté čekáte na pokyn pro vstup do rámu podobného tomu na letišti. Sundáte si opasek, bundu, boty, odevzdáte telefon, peníze a veškerou další elektroniku.

ČESKÁ REPUBLIKA
Vězeňská služba Pardubice
Věznice Pardubice
PO.BOX 18, 530 44 Pardubice
POVOLENKA K NÁVŠTĚVĚ ev. č. P.10204
Jméno a příjmení ods. [redacted] Ubytovna H2_ML. [redacted]
Na den: 11.5.2012 2012 Zahájení návštěvy: 17:30 hod. Délka návštěvy: 3 hod.
Vztah k ods. Příjmení a jméno Adresa bydliště
1. KAMARÁDKA I.V. JIROUŠKOVÁ [redacted]
2. STRÝC [redacted] [redacted]
3. [redacted]
4. [redacted]
Je nutné dodržet hodinu zahájení návštěvy! Bez razítka věznice a podpisu vychovatele je povolenka neplatná! Není povoleno vnášení potravin a nápojů všeho druhu! Během návštěvy je zakázáno konzumovat jídlo, kouřit, navozovat si stav omámení či intoxikace, jakkoliv snímat obraz nebo zvuk, narušovat průběh návštěv (např. nevhodným chováním, hlasitým hovorem, zpěvem apod.), předávat si civilní oblečení, nepovolené věci, peníze. Balíček lze předat jen na základě řádného předchozího povolení. Vstup do věznice bude umožněn na některý z následujících dokladů: platný občanský průkaz, doklad o ztrátě OP opatřený fotografií, platný průkaz totožnosti vydaný státem EU nebo cestovní (diplomatický) pas.
V Pardubických dnech: [signature]

Povolenka k návštěvě (Jiroušková 2012).

Pokud neprojdete rámem, musíte na osobní prohlídku. Ženy smí kontrolovat pouze žena a naopak. Opět tedy čekáte na příchod povolané osoby. Při osobní prohlídce se vysvlečete do spodního prádla před cizím člověkem, který zkontroluje, zda se nesnažíte pronést do areálu zakázané předměty jako například drogy nebo zbraně.

Jako partnerka vězně jsem se při osobních prohlídkách občas cítila ponižována zaměstnanci věznice. Později jsem zjistila, že můj pocit není ojedinělý, ale jedná se o poměrně častý jev.

„Ženy navštěvující vězně mohou čelit urážkám a nenávisti od vězeňské služby nebo být subjektem intimních prohlídek“ (Codd 2003:2).

U sebe můžete mít pouze drobné na kávu, tužku, papír, kapesníky, brýle. Někteří dozorcí mi nepovolili ani žvýkačky, naopak jiní nás nechali projít dovnitř i s jídlem. S ohledem na ne příliš kvalitní vězeňskou stravu jsme občas porušili návštěvní pravidla a v pouzdru na brýle jsme dovnitř propašovali řízky nebo sladkosti.

Po průchodu rámem pokračujete na nádvoří věznice, kde si vás vyzvedne pracovník a odvede vás do návštěvní místnosti. Usadíte se a čekáte, až stráž přivede odsouzené. Odsouzení přicházejí v řadě, někteří v civilním oblečení a někteří ve vězeňském mundúru.

„Oblíbený žargonový výraz „do tepláků“ je jedním z rozšířených ekvivalentů výrazu „do basy“ či „za mříže.“ Ve skutečnosti však už příliš neplatí. Různé typy vězeňského oblečení „fasují“ obvinění, odsouzení, mladiství, ženy a muži. Odsouzení mohou používat vlastní spodní prádlo a ponožky, na sport a tělocvik mohou mít vlastní sportovní oděv a obuv. Do základní sady vězeňského oděvu dnes patří bunda, kalhoty, dvě trička, dvoje trenýrky a troje ponožky, vězeňkyně pak dostávají čtyři spodní kalhotky a dvě podprsenky. Pracující odsouzení pak mohou dostat pracovní oděv a ochranné pracovní pomůcky“ (Guryča, Kořínková 2017).

Během návštěvy je v místnosti několik dozorců a další pracovníci vězeňské služby. Odsouzených se smíte dotknout pouze při pozdravu a rozloučení, jinak je kontakt zakázán. Při porušení pravidel jste napomenuti, případně je návštěva ukončena. Některé návštěvy probíhají takzvaně za sklem. Tedy tak že, sedíte s odsouzeným naproti sobě u stolu, ale jste odděleni skleněnou deskou.

Pokud odsouzený potřebuje na toaletu musí požádat dozorce a ti jej odvedou. Opět si někdy úmyslně dávají na čas. Kolem jedenácté hodiny dostanete pokyn k ukončení návštěvy a

rozloučení, poté jsou vězni odvedeni k osobní prohlídce a vy společně o ostatními opět vyrážíte zpět k rámu a ven z areálu.

„V některých věznicích fungují i návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly. To je benefit odsouzeným, který umožňuje vězni potěšit se s rodinnými příslušníky v místnostech připomínajících hotelové pokoje a bez kontroly zaměstnanců VS. Zejména pro vězně s vyššími tresty je to významný motivační faktor, důležitý také pro ochranu partnerských vztahů“ (O base.cz 2021).

„Partnerky zažívají během návštěvy často celou škálu pocitů, jak pozitivních, tak negativních. Prožívají radost, povzbuzení, podporu, vzrušení, ale také napětí, podrážděnost, frustraci, smutek a úzkost“ (Loucks 2004).

Pobyť ve věznicí znamená odloučení od všech, na kterých vám záleží. Pokud dostanete dlouhý trest, většina přátel se od vás distancuje. Jak jsem již uvedla, venku život plyne dál, a ne každý má čas na psaní dopisů a návštěvy věznic. Postupem času se okruh přátel zmenšil, a kromě rodiny nás zůstala jen hrstka. Dle mého názoru bylo důležité aby měli někoho „venku“ a nezůstali sami. Slovy mého respondenta:

"Myslím si, že je to důležité pro každého mít podporu, mít kontakt s někým, kdo je venku v normálním světě. Takže určitě důležité. Na druhou stranu je to taky náročné, když nemáš nikoho, na kom ti záleží nebo komu záleží na tobě, tak je spousta věcí jednodušších"

(Z rozhovoru s respondentem P.).

Návštěvy, telefony a mnoho dopisů zřejmě postupně vedly k prohloubení našeho přátelského vztahu s P. až do milostného. Později dokonce poprosil svou sestru, aby mu pomohla vybrat zásnubní prsten. Vše nakonec dopadlo ale úplně jinak, a já jsem vztah ukončila. Půl roku poté byl P. propuštěn.

Osobně se domnívám, že jsme pro sebe měli vždy vzájemnou slabost již dávno před jeho odnětím svobody, nicméně P. v rozhovoru uvedl, že je opačného názoru.

„Hele já úplně nevím, kdybych nebyl zavřenej, jestli by jsme spolu někdy začli. Jak si říkala v rozhovoru, tak se známe hodně dlouho, od pěti nebo šesti, prostě od dětství. Myslím si že, známe se máme se hrozně rádi. Když budem jeden od druhého něco potřebovat, nebo cokoliv tak se můžeme ozvat, to víme. Ale ty jo, nemyslím si, že by se za normálních okolností naše cesty sešly natolik, že bysme spolu mohli začít někdy něco. Protože ty seš taková, jaká seš, taky neposedíš na jednom místě, a já asi tak. To je ten problém v tom. Věřím tomu, že kdybysme byli

spolu někde zavřený, nebo jeden z nás někde zavřenej a ten druhěj se rozhod, tak bysme spolu mohli bejt nebo něco. Ale za normálních okolností spíš ne“ (Z rozhovoru s respondentem P.).

Pro osoby ve výkonu trestu je lehké k někomu přilnout, potřebují vědět, že venku na ně někdo čeká, že je tu někdo, kdo je potřebuje. Mě osobně mimo jiné lákala vidina dobrodružství spojená s návštěvami různých věznic.

V literatuře se často dočtete, že ženy mají rády tu představu nápravy muže z věznice. Takový muž je během svého pobytu v zařízení odkázán jen na pomoc své partnerky či rodiny a jen díky ní má šanci na lepší život. Ona mu ukáže domov, lásku a dá mu své srdce.

Vězeňské prostředí mě vždy přitahovalo. Vězni jsou odsouváni mimo společnost, lidé jimi opovrhují, a přitom se do vězení může dostat každý z nás. Za branami věznice je svět jiný, neplatí se penězi nýbrž tabákem, vězni čtou knihy, posilují nebo posedávají ve společenské místnosti. Vše má svůj režim, řád a zároveň chaos pro člověka na svobodě je toto naprosto nepředstavitelné. Já jsem toužila tento svět prozkoumat hned po přečtení prvního dopisu.

Stejně jako má respondentka Ivča jsem přemýšlela, jak porazit systém a získat svobodu pro svého partnera. Pravděpodobně jsem ho ale nechtěla „napravit“, chtěla jsem svého mafiána. Bylo mi dvacet let a žila jsem v „hoodu“. Přítel ve vězení perfektně zapadl do mého tehdejšího způsobu života. Vězení jen dokreslilo jeho image drsného maskulinního muže. Nikdo by mi nemohl ublížit, pokud bych byla s ním.

S odstupem času vnímám spoustu věcí odlišně. Tato zkušenost mi ale dala nový pohled na vězeňský systém i na osoby ve výkonu trestu. Moje vlastní zkušenost mi velmi pomohla vcítit se do mých respondentů a domnívám se, že i díky tomu byly naše rozhovory otevřenější.

Proč některé ženy milují vězně?

Existuje mnoho důvodů, které mohou hrát roli v tom, proč některé ženy milují vězně. Genderově se jedná více o ženy než o muže, což je dle mého názoru zapříčiněné tím, že populace vězeňkyň je podstatně menší než populace vězňů mužského pohlaví, a také proto, že kultura sériových vrahů se celosvětově zaměřuje mnohem více na muže.

„Navenek tyto ženy nic nespojuje. Najdou se mezi nimi ženy z chudých poměrů, z okraje společnosti, ženy bez vzdělání, matky v domácnosti, středostavovské úřednice i vysoce vzdělané novinářky, lékařky či advokátky“ (Rodná 2020).

Nicméně, tato otázka může být velmi složitá a někdy může zahrnovat více faktorů, které se prolínají a vzájemně ovlivňují. Jak již bylo zmíněno, některé ženy mohou cítit silnou potřebu pomáhat těmto mužům a chránit je. Vztah s vězněm také může být pro tyto ženy silnější a intenzivnější, protože jsou odděleni jeden od druhého a společně bojují proti systému.

Pro některé ženy mohou být vězni fascinující a atraktivní, protože představují určitou dávku nebezpečí a vzrušení. Mohou mít také pocit, že mohou změnit vězně k lepšímu a pomoci jim vrátit se do společnosti jako lepší lidé.

Tématem proč některé ženy milují nebezpečné muže se zabývá například S. Isenbergová ve své knize s názvem *Ženy, které milují muže, kteří vraždí*. Autorka knihy uskutečnila mnoho rozhovorů s ženami z různých společenských vrstev a s různým vzděláním. Ve svém výzkumu spolupracovala s psychology, psychiatry a sociology díky čemuž nasbírala mnoho zajímavých dat.

Isenbergerová například uvádí, že existuje sociální skupina žen, které hluboce přitahují muži, kteří někoho zavraždili. S těmito muži se setkávají při své práci ve vězení jako zdravotní sestry, učitelky, sociální pracovníce nebo dobrovolnice (Isenbergová 1994:33).

Do mužů, kteří prošli vězením či jsou ve výkonu trestu, se zamilovávají ženy po celém světě. Jedná se o ženy z různých společenských vrstev. Dokonce i můj respondent v době výkonu trestu udržoval poměr s vysoce postavenou ženou v jednom ze svých zaměstnávání. Tato pracovní pozice byla určena přímo pro odsouzené a jednalo se o práci mimo areál věznice. Zmiňovaná žena měla vysokoškolské vzdělání je velmi pravděpodobné, že i vlastní rodinu. Se

skutečností, že je můj respondent ve výkonu trestu, byla obeznámena již při jeho nástupu na pracovní pozici a znovu během jejich poměru.

„Chodil jsem pracovat ven, tak jsem měl možnost setkávat se s jinejma lidma. Potkal jsem jednu paní, ani jsem nevěděl, jestli má nebo nemá rodinu. Ona věděla, že jsem ve výkonu trestu. Nevím, jestli ji bralo, že jsem kriminálník, to asi není přitažlivej fakt, ale co si budem povídat, ženský chtěl ty lumpy hajzly než hodnýho kluka, co se z tý holky posere“

(Z rozhovoru s respondentem P.).

Dokonce i neznámější sériový vrah Charles Manson má dodnes své obdivovatelky po celém světě.

„Afton Elaine Burtonová si před více jak dvěma lety vzala za manžela snad neznámějšího světového sériového vraha, Charlese Mansona. V době sňatku jí bylo šestadvacet let, jemu osmdesát. Dívka tehdy popisovala, jak je jím naprosto uhranuta, miluje ho, a dokonce se kvůli němu odstěhovala do Kalifornie, kde si Manson odpykává svůj trest“ (Šilhová 2017).

Během naší cesty autem mi můj informátor Ř. vyprávěl příběh o zaměstnankyni věznice a jeho kamarádovi, kterého potkal ve výkonu trestu. Společně uzavřeli sázku, ve které figurovala tato již zmíněná zaměstnankyně.

„Já sbalím vězeňskou psycholožku a ona mi dá doporučení aby mě pustili“, „A já kecáš, tak se vsadíme.“ Tak jsme se vsadili a přišla kosa na kámen a nepustili ho. No, jestli měl nějaký dobrozdání od té psycholožky to nevím, ale prostě ho nepustili. No a pak jsem byla doma už nějaký pátek tak rok dva a on se mi ozval. A tak říkám: „Můžeme se sejít na kafe nebo na pivo.“ Nebudete tomu věřit, ale on přišel s tou ženskou. Maj dvě děti a žijí spolu u Novýho Boru. Tak jsem mu začal věřit i ty další věci, co vyprávěl v kriminálu“ (Respondent Ř.).

Má respondentka I. má též vysokoškolské vzdělání a nikdy by ji nenapadlo, že se zamiluje do muže ve výkonu trestu. Kvůli svému vztahu přišla o své předchozí zaměstnání. Ztráta práce byla těžkým životním obdobím, nicméně si s touto nelehkou životní situací poradila a našla si jiné zaměstnání.

Klíčovou roli mezi mým příběhem a příběhem respondentky I. hraje věk. Ve dvaceti letech máte spoustu času na přemýšlení, co od života očekáváte a jakým směrem se vaše budoucnost bude ubírat. Po třicátém roce života mnoho žen začíná toužit po tom stát se matkou mnohem více než dříve. Ivča je zajištěná mladá žena s dobrou prací a vlastním bydlením. Je to

žena, která by mohla být užasnou a vzornou matkou. Bohužel její partner si odpykává svůj trest na druhé straně republiky. I. se ale nevzdává a vymýšlí různé způsoby, jak pomoci svému příteli ke zkrácení trestu či přestěhování blíže k rodině. Během psaní této práce byl jejímu partnerovi trest dokonce opět navýšen, i tak je I. odhodlaná dále čekat. Riskuje tak, že promarní šanci stát se matkou, čehož si je dobře vědoma.

„Většina žen si ospravedlňuje emocionální a finanční náklady návštěv romantickou láskou jako primární motivací zůstat v méně než uspokojivém vztahu“

(Cupach, Spitzberg 2011:290).

„*Viš, já si opravdu myslím, že Franta je ten pravej, ten osudovej.*“

(Z rozhovoru s respondentkou I.)

Syndrom Bonnie a Clyda

„Příběh dvojice Bonnie Parkerové a Clydea Barrowa byl mnohokrát zfilmován i sepsán. Filmová adaptace z roku 1967 získala dokonce Oscara. Jedná se o dvojici gangsterů opředenou romantickým mýtem, která loupila v dobách velké hospodářské krize v USA. Během dvou let vyloupil jejich gang desítky menších poboček bank, zavražděno bylo nejméně dvanáct osob. V roce 1934 byli oba zabiti během intenzivní přestřelky s policií. Bonnie byla ze slušné rodiny v šestnácti letech se provdala a živila se jako servírka. Clyde byl přesný opak, pocházel z Texasu a byl pátým ze sedmi synů chudé farmářské rodiny. Když poznal Bonni Parkerovou bylo mu jednadvacet let a měl za sebou už polepšovnu a tresty za krádeže a loupežná přepadení“ (E15.cz – Bonnie a Clyde).

Dvojice Bonnie a Clyde se stala inspirací pro jev odborně zvaný hybristofilie. Hybristofilie je termín, který se používá pro popis sexuálního zaujetí nebo přitažlivosti k osobám, které spáchaly násilný trestný čin nebo mají jiné vazby na kriminální chování. Toto chování se vyskytuje hlavně u žen, ale může se vyskytnout i u mužů. Tento termín definoval profesor a sexuolog John Money, který se zabýval výzkumem lidské sexuality.

Hybristofilie není oficiálně uvedena v diagnostických kritériích DSM-5 (Manuál diagnostických a statistických kritérií pro psychiatrické poruchy). Nejedná se o sexuální úchylný nýbrž o formu parafilie, což je sexuální chování, které je odlišné od obvyklých, běžných sexuálních projevů.

„Parafilie je psychiatrické a sexuologické označení pro ty varianty konstitučních vlastností sexuality, které jsou v příslušné kultuře (zemi a době) považovány (obecně nebo rozhodujícími institucemi) za poruchu osobnosti nebo jejichž specifické projevy jsou považovány za poruchu chování nebo za neobvyklé. Osoba s parafilii se označuje jako parafilik. Označení je uměle vytvořené z řeckých slov para (παρά = vedle) a filia (φιλία = láska, přátelství)“ (Trávníčková, Říhová).

Na fakt, že výkon trestu má vliv na některé ženy upozornil v rozhovoru i můj další respondent, který se údajně v České republice skrývá před zákonem, jelikož byl odsouzen za těžké ublížení na zdraví s následkem smrti.

„Dostal jsem doživotí, ale pak přišly záplavy a všechny papíry se ztratily, tak mě museli pustit. Pak jsem dostal druhý doživotí a zase mě museli pustit. Ted' na mě mají krátkou páku. Nejvíc ženských jsem ale měl vždy, když jsem seděl. To bylo dopisů víc než nějaký celebritě“

(Z rozhovoru s respondentem R.).

Během našeho setkání mi respondent R. ukázal zpěvačku, která je v zemi jeho původu velmi známá. Dokonce vystupovala se slavnou skupinou Scooter. Informátor R. uvedl, že mají společného potomka. Zda je tato informace pravdivá či nikoliv, nedokážu posoudit.

Lidé s hybristofilii mohou být přitahováni ke zločincům, protože cítí určitou úroveň moci a kontroly nad osobou, která byla schopna spáchat tak závažný trestný čin. Mohou také být přitahováni k výzvě a nebezpečí, které s kriminálním chováním souvisejí.

„Psychologové vidí v hybristofilii projev prvotních instinktů, tedy hledání alfa samců ženami. Agresivita zločince má být projevem jeho síly a převahy nad ostatními. Příčiny hybristofilie je třeba hledat i v kultuře, která ženám od počátku věků říká, že „tyran více miluje“ a že zlo je sexy a přitažlivé“ (Wisniewska 2022).

„Vrah sám, prostřednictvím svých brutálních činů, se stává fetišem svého druhu. Ženy (obvykle se jedná o ženy, které se takto vztahují k mužům – násilníkům) zažívají skutečné sexuální vzrušení ve chvíli, kdy si ve fantazii přehrávají představy spojené s násilím. Hybristofilii můžeme v literatuře najít také pod známějším názvem „syndrom Bonnie a Clydea“ (Psychologická čítanka 2020).

„Může se stát, že žena je tak oddaná svému zločinci, že začne sama jednat protizákonně. Společně páchané zločiny pak mohou upevnit pouto mezi mužem a ženou. Hybristofilie je tedy definována jako porucha sexuální preference. Psychologové rozlišují dvě formy této sexuální úchyvky, a to pasivní a aktivní.

- Pasivní forma hybristofilie znamená, že ženu nevzrušuje představa, že se sama na zločinech svého idolu podílí. Tyto ženy se obvykle pokouší omluvit činy svého vyvoleného a mají pocit výjimečnosti, protože jejich milenec by jim nikdy neublížil, napříč tomu, že zabil mnoho lidí. Doufají, že mohou svého milence změnit-napravit.

- Forma aktivní či jinak řečeno agresivní hybristofilie je přesný opak. Tyto ženy jsou ochotné pomoci svým milencům s jejich kriminální agendou: lákáním obětí, ukrýváním těl, zakrýváním zločinů nebo dokonce páčáním zločinů. Jsou přitahovány svými milenci kvůli jejich násilným činům a chtějí přijímat lásku, ale nejsou schopny pochopit, že jejich milenci jsou psychopati, kteří jimi manipulují. Pasivní i agresivní hybristofilové mají tendenci skončit v násilných nebo nezdravých vztazích“ (Psychology of Hybristophilia 2022).

Důvodů proč ženy inklinují ke zločincům může být vícero, například snaha zviditelnit sama sebe či touha změnit dotyčného vězně k lepšímu. Někteří psychologové uvádějí jako důvod evoluční teorii. To znamená, že ženy v těchto mužích vidí alfa samce, který je schopen je ochránit.

Richard Wrangham a Dale Peterson, autoři knihy *Demonic Males*, popisují studii, ve které bylo pozorováno chování samců a samic orangutana. Všimli si, že samice upřednostňovaly větší a agresivnější samce, kteří nejvíce předváděli svou mužnost (Psychology of Hybristophilia 2022).

Ne každá žena, která inklinuje k muži ve výkonu trestu, trpí psychickými poruchami nebo má nízké sebevědomí. Pokud spolu tito lidé tvořili pár již před nástupem do vězení zřejmě se nejedná o hybristofilii. Osobně se domnívám, že tato porucha se vztahuje spíše na obdivovatelky masových či sériových vrahů.

Má respondentka I. a její partner se charakterizují do postav Jokera a Harley Quinn. Jedná se o fiktivní postavy ze komiksu Batman a jejich vztah je velmi toxický. Tato dvojice se charakterově podobá výše zmíněnému páru Bonnie a Clyde.

„Harleen Quinzel vystudovala psychiatrii a jako psychologka se setkává s Jokerem. Joker je šílenec, manipulátor a sadista, který Harley využívá jen pro své potěšení, a užívá si, když ji může pořádně potrestat za své vlastní chyby“ (Kinobox.cz 2019).

Respondentka I. pracovala ve věznici jako vychovatelka, zde se také seznámila s F. Zpočátku se snažila držet jejich vztah pouze na profesionální úrovni a nechtěla si připustit, že by tomu mohlo být jinak. Nicméně stejně jako Harley ze zmíněného komiksu i ona podlehla svým citům.

„V životě by mě nenapadlo, že se něco takového může stát a kór ne mě. Věděla jsem, že ty chlapi to tam na mě budou zkoušet, ještě když jsem mladá holka, a oni za tím vidí všechny ty

různý výhody. Právě proto jsem byla zarytej odpůrce toho, ale prostě potom jeden člověk, jeden muž a všechno bylo úplně jinak“ (Rozhovor s respondentkou I.).

„Nemohu vám říct, jak často to vidím,“ říká Louis Schlesinger, PhD, profesor forenzní psychologie na John Jay College Of Criminal Justice. Téměř v každé věznici po celé zemi najdete zaměstnankyně, jako jsou právničky, terapeutky či dozorkyně, které se zapletou s vězněm“ (Canning 2019).

„Většina žen a dívek nekládá do svého milostného vztahu tolik času a energie jako tyto ženy. Jsou posedlé svým vztahem jsou mu zcela propadlé. Přizpůsobují mu celý svůj život, práci i rodinu organizují si čas tak, aby stihli dlouhé návštěvy ve věznici. Mnoho hodin tráví v rozhovorech se svým milencem, společně sní o dni, až vyjde z vězení a až budou konečně spolu – žena, děti a vrah žít jako jedna velká šťastná rodina“ (Isenbergová 1996: 38-39).

Otázkou zůstává, zda se skutečně jedná o lásku či spíše o formu závislosti. Dále Isenbergová uvádí, že ženy, které milují vrahy či vězně věří v jejich nevinu. Popisují svůj vztah jako lásku, která vznikla v nehostinném prostředí věznice, diskutují o tom, jak vězeňský systém zvolna likviduje u vězňů poslední zbytky lidství a jak samotné společnost odvrhne za to, že milují vězně.

„A teď ho vidím, jak včera, jak tam seděl vždycky na těch mřížích a koukal, když přicházím do práce, a koukal, když vodcházím do práce. Vždycky, vždycky mě sledoval, fakt. Každý den tam na mě čekal, každej“ (Z rozhovoru s I.).

Ivča se domnívá, že pokud by nyní byl její partner propuštěn na svobodu, měl by lepší šanci na adaptaci v normálním světě. Podařilo se jí urovnat jeho vztahy s matkou, dále mu poskytne zázemí domova a pomůže mu najít si práci. Odsouzený by neměl jinou možnost než chodit do práce a poté domů. Pokud by nedodržel tato pravidla vrátil by se do nápravného zařízení.

Osobně sdílím stejná názor. Pokud F. zůstane ve věznici dalších několik let, bude pro něho mnohem obtížnější adaptovat se na svobodu. V případě, že se osoba ve výkonu trestu nedopustila závažného činu, jako například vraždy, ublížení na zdraví, sexuálního obtěžování, loupežného přepadení a tak dále. Přikláníla bych se k možnosti trestu v podobě domácího vězení.

Svatby ve věznici

Svatby ve vězení jsou obecně poměrně omezené a regulované procesy, které se liší v závislosti na konkrétní věznici a zeměpisné oblasti. Je to velmi kontroverzní téma a mnoho lidí se domnívá, že sňatek by vězňům neměl být povolen. Nicméně, sňatky ve vězení mohou být prospěšné, zejména pro páry, které se snaží udržovat své vztahy navzdory vzájemnému odloučení. Vězni mají omezený přístup k telefonům, internetu a osobní návštěvy jsou povoleny většinou pouze jednou do měsíce.

Tuto kapitolu jsem zařadila do své diplomové práce z důvodu, že má respondentka naznačila, že o této možnosti s partnerem uvažují. Sňatek by v tomto případě byl možný pouze v zastoupení, tedy bez ženicha. Jako největší úskalí tohoto sňatku označila má respondentka fakt, že by mohla kromě manžela získat i jeho dluhy. O sňatku uvažují také z důvodu pořízení si společného potomka.

„Chtěla bych mít s F. dítě, je to hodně komplikovaný proces, ale pokud bychom se vzali mohli by nám to povolit. Jenže tím na sebe vezmu i jeho dluhy a z toho mám strach. Taky nevím, jak bych v práci vysvětlovala, že mám jiný příjmení apod“

(Rozhovor s respondentkou I.).

Partnerovi mé respondentky zatím není umožněno ve věznici pracovat, tudíž mu každý den narůstá dluh spojený s jeho kriminální činností a také s pobytem v nápravném zařízení. Pobyt ve věznici v současné době stojí odsouzeného na den 45kč. Pokud nebude F. umístěn do pracovního oddílu jeho dluh spojený s pobytem ve věznici by mohl vyšplhat až na 85 tisíc korun. Zde se jedná pouze o můj odhad a uvedená částka nemusí být přesná.

„Náklady výkonu vazby (§ 152 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu v aktuálním znění) – denní sazba nákladů výkonu vazby činí 45 Kč za každý započatý kalendářní den příslušného kalendářního měsíce (§ 10 vyhlášky č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány)“ (Vězeňská služba České republiky).

„Co se týče budoucnosti, tak jsem na tom stejně. Toužím po rodině, takže mít ženu se kterou se navzájem doplňujeme, která by si mě vážila a se kterou bych zvládl cokoliv na světě. Musela by být trošku trpělivá, protože spousta věcí je pro mě nová. Jsem celkem neposedný, takže moc nevydržím doma, takže bych rád cestoval a co, poslední dobou chci víc a víc ji mít

dítě. Přál bych si prostě harmonickou rodinu s tak silným poutem který, nikdo nikdy nepřetrhne. Chci milovat a být milován, víš ty co? Já bych si dokázal představit budoucnost asi jen s tebou! To, jaká jsi mě k tobě poutá víc a víc a já mám pocit, že si to ty, co jsem celý život hledal. Prostě ať je budoucnost jakákoliv hlavně, že bude s tebou. Ty jsi to po čem toužím“ (Osobní dopis respondentky I.).

Z pravidla se ve věznici setkáme spíše s žádostí o rozvod, či uznání otcovství. Svatba je spíše výjimečná událost. Důvodem svatby může být například legalizování vztahu s ohledem na společné děti, vlastnictví nemovitosti atd.

Existují tři možné způsoby, jak dosáhnout manželství s osobou za mřížemi.

- Svatba ve věznici (pokud dostanete svolení od ředitele věznice).
- Svatba během vycházky na svobodě (záleží na věznici, chování atd.).
- Svatba v zastoupení (Pro opravdu nebezpečné jedince, či jedince s vysokými tresty).

(Z rozhovoru s respondentkou I.).

Svatba během vycházky

Ve výkonu trestu je odsouzeným za dobré chování a po určité době umožněno věznici opustit na několik hodin později i dny. Tomuto období se říká přerušování trestu. Během přerušování trestu existuje možnost vstoupit do manželství. Obecně platí, že vězni mají stejná práva na manželství jako osoby mimo vězení. Z toho tedy vyplývá, že z právního hlediska je sňatek během přerušování trestu povolen, nicméně nikde jsem nedohledala informace, které by toto tvrzení potvrdily či vyvrátily.

Svatba v zastoupení

Má respondentka v rozhovoru uvedla, že její přítel si přeje, aby si jej vzala. Uvedla také, že by se v jejich případě jednalo pravděpodobně o svatbu v zastoupení, tedy bez ženicha. Na uzavření manželství v České republice stačí přítomnost jednoho ze snoubenců a stanoveného

zmocněnce, který nahradí fyzicky chybějícího partnera. Toto manželství je právoplatné. Netradiční formát má stejné právní náležitosti i důsledky. Manželství se po dobrovolném souhlasném prohlášení přítomných stane právoplatné.

„Jsou-li pro to důležité důvody, může krajský úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, na žádost snoubenců povolit, aby projev vůle jednoho ze snoubenců o vstupu do manželství za něj učinil jeho zmocněnec“ (Ministerstvo vnitra České republiky 2022).

„Snoubenec musí předložit žádost o povolení uzavření manželství zmocněncem. K žádosti o povolení uzavřít manželství zmocněncem přiloží snoubenec doklady, které jsou přikládány k uzavření manželství, a písemnou plnou moc“ (Ministerstvo vnitra České republiky 2022).

Vliv výkonu trestu na partnerky a manželky uvězněných

Výkon trestu nejenže ovlivňuje osobu, která byla odsouzena, ale má také zásadní vliv na rodinné či partnerské vztahy. Ženy, které mají svého partnera ve věznici, se často potýkají s různými emocionálními, sociálními či finančními problémy. Jedním z hlavních problémů může být oddělení od partnera, tedy pocit osamělosti, úzkosti a deprese. Partnerky osob ve výkonu trestu se též mohou cítit izolované od rodinných a přátelských vztahů, neboť ne každý je ochoten podporovat vztah s někým, kdo je uvězněn.

Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že jsem se několikrát dostala do konfliktu se svými blízkými z důvodu, že můj partner byl ve vězení. Jeden můj dlouholetý známý mi dokonce řekl, že naše přátelství je u konce, pokud se s P. okamžitě nerozejdu.

Další problém pro partnera/ku osoby ve výkonu trestu nastává v případě, že byl uvězněný partner hlavním živitelem rodiny, jeho uvěznění může způsobit ztrátu příjmu a může vést ke zhoršení finanční situace rodiny. Někteří se mohou setkat s finančním obtížemi v důsledku nákladů spojených s návštěvami ve vězení a telefonními hovory, které bývají na účet volaného.

Partnerky či manželky odsouzených prožívají nejen samotný nástup do instituce, ale i celé období před samotným výkonem trestu.

Období před soudním řízením či před vynesáním rozsudku je často plné zmatku, napětí a emocionálního stresu pro příbuzné zatčeného“ (Fishman, 1981: 372).

Po vynesení rozsudku soud určí, kdy musí odsouzený začít trest vykonávat, což obvykle závisí na druhu trestu a zákonech dané země. V některých případech může být stanoven termín nástupu do výkonu trestu okamžitě po vynesení rozsudku, zatímco v jiných případech se může stanovení termínu nástupu do výkonu trestu odložit až na určitou dobu. Období po vynesení rozsudku sebou přináší pro rodinu odsouzeného mnoho otázek. Jako například: „Co je povoleno sbalit si sebou?“, „Kdy se uvidíme?“, „Kde se nachází tato věznice?“ a tak dále.

Informátor Michal popsal v rozhovoru poslední dny před nástupem do věznice takto:

„Poslední dny jsem byl s přítelkyní. Byli jsme v kině, byl jsem si nakoupit ty věci co, si tam můžeš vzít, to si přečteš na internetu. Bylo to takový smutný, pak ke konci. Nebylo to nic fajn. Pak se mnou jela přímo do věznice a čekala až si mě tam vyzvednou“

(Z rozhovoru s respondentem M.).

V některých případech se strach o partnera může změnit v hněv. Žena zůstane ze dne na den úplně sama na vše, zatímco její partner bude mít pravidelný přísun jídla, vlastní postel a žádnou odpovědnost.

„Mnoho žen vypovídalo, že zažívaly vztek, když ony měly pocit, že životy mužů ve vězení byly lepší než jejich „venku“, jelikož ve vězení jsou osvobozeni od odpovědností“
(Fishman 1990 in Krčová 2012:7).

V případě osob ve výkonu trestu nabývám dojmu jako by občas zapomněli na každodenní starosti života venku. Pokud péče o rodinu, nemovitost a děti připadne pouze na partnera který je na svobodě, je pochopitelné, že tento partner může cítit vztek.

Iva je ve vztahu, ale zároveň se cítí být osamělá a vše kolem její existence závisí pouze na ni samotné. Franta ji volá každý den. Vězni mají přístup k telefonní budce a pokud si dobijí kredit mohou telefon využívat prakticky denně. Občas se stane, že Ivča nemá zrovna čas na dlouhý hovor z věznice, což jejího partnera rozčiluje. Pokud si předem stanovují čas hovoru, F. někdy není schopen jej dodržet.

Společné návštěvy mají jednou do měsíce. Pro Ivu to znamená urazit vzdálenost téměř 300 kilometrů, aby mohla vidět svého přítele. Návštěva trvá tři hodiny a v současné době je zcela bezkontaktní, tedy přes sklo. Během této návštěvy I. a F. probírají věci ohledně partnerství a domácnosti jako každý jiný pár.

„Musím si vzít volno z práce, vstávám ve 3:30 ráno a za benzín dám 1500Kč, taky bych byla ráda, kdyby makal a něco mi přispěl, ale to by zas hned bylo keců ať nejezdím“
(Z rozhovoru s respondentkou I.).

„Díky nepřítomnosti mužů dochází ke změnám původních rolí. Ženy se často stávají hlavními činiteli rozhodnutí a hlavou rodiny. Takovéto změny však mohou ohrozit partnerský vztah, a tak se ženy pokoušejí pokračovat v jejich původních rolích například tím, že si šetří svá rozhodnutí na diskusi během vězeňských návštěv, a muži se někdy snaží udržet si svou dominanci jinými nezdravými způsoby, jako jsou hrozby či požadavky, aby jim partnerky propašovaly do vězení nějaké nedovolené věci“ (Fishman 1990 in Krčová 2012:11-12).

Iva konzultuje se svým partnerem většinu svých rozhodnutí, F. je tedy hlavou rodiny. Bohužel momentálně není schopen své partnerce, jakkoliv pomáhat s chodem domácnosti a ona je na vše sama.

Dle Girshick „manželky vězňů existují ve stavu osobního „social limbo“ (zemi nikoho), ani skutečně vdané, svobodné, ovdovělé či rozvedené (Girshick 1996: 37).

Stigma

„Stigma není skutečnou vlastností člověka, ale je mu sociálně přisouzeno“ (Vágnerová 1999:100).

Lidé v okolí mnohdy vnímají partnerky vězňů jako spolupachatelky, což může vést k jejich stigmatizaci a vytěsnění na okraj společnosti. Odchod partnerky do vězení je komplikovaný i z důvodu, že partner chybí fyzicky nicméně psychologicky je stále přítomen v životě dané ženy.

„Společnost si s ženami uvězněných neví rady. Neexistuje funkční záchytný systém, který by jim aktivně pomohl těžké období překonat. Nesmí se ani na vteřinu „složit“ – naopak, automaticky se od nich očekává, že budou silné, že se na materiální i psychické rovině postarají o sebe, děti, domácnost, stárnoucí rodiče obou stran. Po celou dobu budou samozřejmě podporovat uvězněného partnera opět materiálně i psychicky. A protože pobyt „v base“ je třeba platit, ale práce pro vězně není, měly by ještě vydělat na úhradu jeho pobytu. A abychom nezapomněli, nesmějí se zadlužit“ (Manžel v base).

"To ale není všechno: často jsou stigmatizováni okolím, jako například slovy jako „musela vědět, koho si bere“, „vrána k vráně sedá“ nebo „kdoví, kde mají schované peníze – žila si jako královna, ale kdoví z čeho, tak teď ať trpí“, a často se stigma přenáší i na děti, zejména v malých městech“ (Manžel v base).

Některé partnerky uvězněných osob úmyslně zatajují informaci o tom, kde se jejich partner nachází. Důvody mohou být různé, jako například osobní vztahy, pracovní vztahy nebo snaha získat bydlení.

Goffman rozlišuje tři základní typy stigmatu, přičemž jedno z nich je spojeno s vadami charakteru, které mohou vyplývat také z uvěznění. Vězni tedy patří dle Goffmana mezi stigmatizované jedince. Ale proč by se měla se stigmatem setkávat rodina vězně? Goffman píše o tzv. „propůjčeném stigmatu“, kdy se stigma přenáší i na blízké stigmatizovaného, v důsledku čehož jsou blízcí, především příbuzní, nuceni nést část hanby stigmatizovaného (Goffman 2003).

Sekundární prizonizace

Podle Comfort se ženy zapojené ve vztahu s vězněm stávají tzv. „kvazi vězni“, účastnice v její studii vypovídaly o neustálé přítomnosti vězení v jejich životech, kde hranice mezi domovem a vězením není výrazná. Ony zažívají omezená práva, snížené zdroje, sociální marginalizaci a další následky trestu uvěznění, i když ony jsou legálně nevinné a jsou mimo vězeňské hranice (Comfort, 2003:78).

Ženy, které čekají na své partnery jen odpočítávají dny do společného setkání, podobně jako odsouzení odpočítávají dny ve věznicí. Dále považují za důležité zmínit, že mnoho z nich zůstává svým partnerům věrných, tedy bez fyzického kontaktu s jinými muži. Často své respondentce připomínám, že ona není ve vězení, nýbrž její partner a ona by měla žít naplno.

Dle Comfort zažívají skrze jejich udržovaný kontakt s věznicí tzv. „sekundární prizonizaci“. Také ve studii od Fishman 18 17 žen z 30 řeklo, že se cítily jako by spíš odpykávali čas společně s jejich manžely než, že by ho aktivně využívaly, a měly pocit, že jejich domov se stal vězením. Stejně jako muž ve vězení, ony zažívaly pocity izolace, nedostatek stimulace, neustálý tlak od druhých, nudu a monotónnost (Fishman 1990:207).

Žárlivost

Žárlivost je celkem běžný jev, se kterým se během svého výzkumu setkávám. Oddělení od svého partnera může být emocionálně náročné a může vést k pocitu osamělosti a izolace. Navíc, omezený kontakt s partnerem může vést k nejistotě ohledně toho, co se děje mimo vězení a s kým se partner setkává. Ze svého pozorování vývoje vztahu I. a F. čím dál více nabývám dojmu, že se F. snaží pomocí telefonátů I. kontrolovat. Čas volání se odvíjí o obsazenosti vězeňského telefonu a také od režimu věznice, nicméně dle mého názoru přicházejí hovory úmyslně ve večerních hodinách. Pokud se F. nedovolá, bývá podrážděný a podezřívavý.

„Na telefonu mi to psalo, že nefunguje a já jen no do prdele. No, že mám režim letadlo by mě nenapadlo, tak jsem samozřejmě dostala vejmrđ. F. jsem řekla, že mi to nefungovalo, že jsem to vyčistila a už to jde. To by zase začal, už včera jsme se chytli, protože on zas, no zase jdeš někam trajdat. Říkám, už mě to F. nebaví tady ty narážky, už mě to úplně uráží. Takže mě podezříváš, že tě někde podvádím, nebo co si myslíš? Už mě to jako vopravdu sralo. Já říkám, tak ty mě to furt říkáš, tak si to asi myslíš, když se mě na to furt ptáš? Nebo já nevím, co si o tom mám myslet. Do toho vypnutej telefon jakoby celou noc a celej večer, to bude voheň na střeše, ten mě to dá sežrat“ (Z rozhovoru s respondentkou I.)

Je pochopitelné, že F. chce vědět, čím se jeho partnerka zabývá a kde se nachází. Na druhou stranu je toto chování i lehce alarmující. Nutno podotknout, že Ivča má dvě zaměstnání, aby se v této nelehké době dokázala uživit. Zároveň finančně podporuje také Frantu, který stále nemá dle svých slov možnost ve věznici pracovat. F. ví o její časové vytíženosti, a přesto občas pochybuje o její věrnosti. Sám ji v dopisech často přesvědčuje o své upřímnosti a loajalitě.

„Nemám před tebou žádné tajnosti, jak už jsem ti jednou psal. Věřím ti, tak jako, ty věříš mě. Kde není důvěra není ani vztah nemyslíš? Ve vztahu nejde nic napůl, tam to musí být vždy na 100 % jinak to totiž nemá ani cenu“ (Z osobního dopisu respondentky I.)

„Uvězněný partner je často žárlivý a nedůvěřivý ohledně partnerčiny loajality. Mnoho uvězněných mužů se bojí, že ztratí jediné uspokojující spojení s vnějším světem, a tak mohou být velmi nejistí a žárliví, následkem čehož dochází k hádkám během návštěv ve vězení“ (Fishman, 1990 in Krčová 2012:12).

Respondent P. v rozhovoru uvedl, že mít někoho venku je v mnoha ohledech dobré ale zároveň i frustrující.

„Jde spíš o tu emoční stránku, ty jo, když máš přítelkyni tak přemýšlíš, co kde dělá nedělá, co se kde děje neděje kdy se ti ozve neozve. U tý rodiny je to asi trochu jiný, nečekáš, že tě bude máma podvádět“ (Z rozhovoru s respondentem P.).

Podle Harmana muži využívají někdy v této situaci nepřímý dohled nad partnerkami skrze rodinu, přátele a známé, kteří na ni mají dohlížet. Ženy tak byly pod neustálým dohledem a vyprávěly o trávení značného času objasňováním drbů, které často způsobily nenapravitelné škody jejich vztahu (Harman 2007:801).

Během svého výzkumu jsem zažila situaci, kdy jeden odsouzený viděl svou přítelkyni skrz okno věznice s jiným mužem. Byla to náhoda, jelikož v blízkosti věznice se nacházela benzinová stanice a ona tam přijela s již zmíněným milencem. Tento muž se poté rozhodl nepodávat žádost o podmíněčné propuštění, a i když mohl jít domů dříve, odseděl si celý trest. Zřejmě z důvodu, že se již neměl kam vrátit. Ve věznici se poté sblížil s jiným mužem a strávil s ním zbytek svého trestu. Oba muži tvrdili, že se jedná o pravou lásku. Vzájemně si dávali dárky, drželi se za ruce a tajně se scházeli během své pracovní činnosti. Pokud si správně pamatuji, tak se jeden z páru identifikoval jako žena.

Čekání na partnera

V této kapitole si můžeme rozdělit partnerky na ty, které se s odsouzeným během odnětí svobody rozejdou, a ty, které vydrží a na svého partnera počkají.

„Zda se partnerka rozhodne zůstat ve vztahu, bude záležet nejspíše na více faktorech, jako je kvalita vztahu před uvězněním, délka trestu, okolnosti trestného činu či zda je s partnerem v manželství a zda má s ním děti. Ty, které však ve vztahu s uvězněným partnerem zůstanou, čelí mnoha překážkám. Vztah může být oslaben dlouhou separací chudou komunikací a negativními pocity jako je zlost, žárlivost, stigma a pocit viny“ (Carlson, Cervera, 1991).

Ze svého blízkého okolí znám pouze jednu ženu, která na svého partnera čekala po celou dobu jeho trestu a jsou stále spolu. Sama vychovávala jejich dva malé syny a pravidelně jezdila na návštěvy do věznice. Osobně se domnívám, že její muž byl vzat do vězení za finanční podvody a je tedy možné, že svou rodinu před odchodem do věznice peněženě zajistil. I dnes jsou stále spolu a fungují jako normální rodina. Tento muž si odseděl necelých pět let ve věznici s mírnou ostrahou.

Žena respondenta Ř. na něho též počkala. Byli spolu již před jeho vzetím do vězení a měli spolu děti, podobně jako u výše zmíněného příběhu i oni nadále fungují jako rodina a vězení je nějak významně nepoznamenalo.

Můj vztah s P. se vyvinul až během výkonu jeho trestu podobně jako u Ivči a Franty s tím rozdílem, že my jsme se znali již mnoho let před jeho nástupem do vězení. I a Franta se zatím nikdy neseťkali jinde než za zdmi nápravného zařízení. Jejich seznámení ve věznici vnímají oba pozitivně, protože kdyby nebyl F. ve výkonu trestu zřejmě by se neseťkali.

„Já se na tebe každý den těším, jak malý kluk a nejde mi to nepřijít. Pere se to ve mně, chci a musím tě chránit, ale přišel jsem na to, že bez tebe a tvé přítomnosti nemůžu být. To nemluví o tom, jak moc toužím tě obejmout. Když jsem tě dnes viděl, jak záříš měl jsem chuť vzít tě za ruku a říct ti do očí co, všechno k tobě cítím. Jenže jsem, kde jsem. Kluci na ložnici se mě pořád vyptávají co, se mnou je, že jsem poslední dobou nějaké uzavřené, že nekomunikuju. Ale co jim mám říct, když mám plnou hlavu tebe? Doslova mě to pohltilo a jsem šťastný, tak jako nikdy. Dospělo to do stádia, kdy jsem poprvé rád, že sedím. Nesedět rovná se nepoznat tě“ (Osobní dopis respondentky I.).

Náš vztah s Pegasem skončil po dvou letech, kdy jsem potkala jiného muže. Ukončila jsem to dopisem. Jak také zmiňuji ve stejnojmenném dokumentu Společně a navždy nemyslím si, že hlavní roli při našem rozchodu hrál můj tehdejší nový partner, ale pocit osamělosti. Tento pocit osamělosti a nejistoty postupně vedl k navázání nové známosti. Po každé návštěvě jsem odjížděla sama domů. Trvalo mi vždy několik dní srovnat se všemi těmi emocemi. Během přerušování trestu jste se svým partnerem, jdete po ulici jako úplně normální pár a za pár hodin ho odvádíte zpět do vězení a víte, že se setkáte až za měsíc. Ten pocit, když se zavřou dveře věznice a člověk zůstane sám je nepříjemný. Domnívám se, že toho na mě bylo již příliš. Společný kontakt jsme udržovali i na dálce. Návštěvy, dopisy telefonáty vše zůstalo. Jednou nebo dvakrát se stalo, že P. nebyl schopen návštěvu absolvovat celou a odešel dříve.

O pár měsíců později byl P. propuštěn na svobodu. Zůstali jsme v kontaktu jako přátelé. Zhruba o čtyři měsíce později jsme společně před věznicí čekali několik dlouhých hodin na propuštění mého druhého respondenta Beckhama.

Pegas si krátce po svém propuštění našel nyní již bývalou přítelkyni. Občas spolu na toto téma žertujeme, co by bylo, kdybychom spolu zůstali? Podle mě bychom již byli rozvedení, ale stále v kontaktu.

Udržet si vztah s partnerem, který je ve výkonu trestu je náročné po všech stránkách. Rozhodujícími faktory jsou délka trestu a jaký vztah byl před uvězněním dále také finance. Většina mých respondentů ve věznici byla schopna vydělat peníze, které posílali domů svým partnerkám. P. chodil do práce, díky čemuž měl našetřené nějaké peníze, za které jsme během přerušování jeho trestu mohli zajít například na oběd či na kávu.

„S prací ve vězení, je to tak, že vůbec dělat ve vězení je docela velká, protože to má tři základní velké výhody za prvé vám úžasně ubíhá čas, za druhé máte peníze, které alespoň v tý blbě kantýně můžete použít anebo můžete posílat domů. Já jsem posílal i domů peníze. Já jsem si vydělával asi devět tisíc a v posledním půl roku dokonce dvanáct. A potom máte kladný body i na tu podmínku, a i ti dozorcí se k vám chovali jinak. Dělali jsme kabelové svazky pro škodovku“ (Respondent Ř.).

Další otázkou je, jak se žena, která si zachovává vztah s uvězněným mužem, vyrovnává s absencí sexuální intimity s partnerem? V České republice je možné zajistit si již zmíněnou bez zrakovou návštěvu, nicméně spousta žen tuto možnost odmítne.

Osobně jsem absolvovala několik bez zrakových návštěv, ne však za účelem udržení si svého partnera. Tyto návštěvy jsou primárně za odměnu a někteří odsouzení je využívají i pro kontakt se svou rodinou. Nejste v místnosti plné cizích lidí jako u klasických návštěv, ale máte malý prostor pouze pro sebe a svou rodinu. V místnosti, kterou jsem navštívila já byl pouze stůl a dvě židle. Rozhodně se nejedná o místnost pro milence a také se nejedná o úplně bez dozorovou návštěvu.

Život po propuštění

Na život po ukončení trestu odnětí svobody je dobré se připravovat již ve vězení. Pokud se má osoba po odpykání trestu kam vrátit, má vyšší šanci na návrat do běžného života. Zde hraje významnou roli rodina případně partner-partnerka.

„Tam jsou lidi, kteří se můžou ne změnit, ale můžou žít normální život, když se tam dostali jednou – to byl můj případ. Byli tam asi dva takový případy další. Třeba tady ten, my jsme mu říkali Reno, on byl trošku podobný na toho herce. Tam se třeba divím, že se drží. Ale možná, že ta ženská má na něho nějaký vliv, že chodí normálně do práce, mají děti koupili dům. On zapíchl nějakýho gaunera, nevím, kdo to byl. On říká, že by se na to nikdy nepřišlo, kdyby k tomu nepřizval kamaráda, který mu ho pomohl odklidit, a ten to nevydržel psychicky a položil to“ (Z rozhovoru s respondent Ě.).

„Velmi záleží na tom, jaké kvality je rodinné zázemí jedince, zda se má vůbec kam vrátit. Pokud ano, tak do jakého typu prostředí. Pokud se má vrátit a je jeho úmyslem se vrátit do party lidí, „přátel“, se kterými páchal trestnou činnost, jsou jakékoliv snahy o jeho resocializaci téměř zbytečné. Také je určující, do jaké míry a jak často jedinec vztahy s rodinou nebo s přáteli udržuje a jestli mu oni poskytnou podporu v jeho tíživé situaci“ (Matoušek, Kroftová 1998:335).

Respondent Ě. také uvedl, že má osobní zkušenost s vysokou mírou recidivy u vězňů bez zázemí.

„Já mám zkušenost, že ty lidi, co tam seděli, tam bylo devadesát procent lidí po druhé, minimálně po druhé, a pět procent bylo těch, co tam byli třeba poprvé, ale na sto procent se tam vrátí, a pět procent bylo těch, co se tam nevrátí a zůstanou na svobodě. Ale ono je to těžký. Tam ten základní problém je v tom, že oni vypadnou na ulici z toho kriminálu a dostanou dva tisíce korun. Ted', když nemáte zázemí, rodina se od nich odvrátila nebo aniž by měli kontakt na rodinu, tak jako co maj dělat? Do práce je nikdo nevezme z kriminálu, a kde budete bydlet a co budete jíst do první výplaty?“ (Rozhovor s respondentem Ě.).

Pro člověka, který opustí vězení, je velice důležité mít se kam vrátit. Se záznamem v trestním rejstříku může být obtížné najít si zaměstnání, což může vést k bezdomovectví a dalším sociálním problémům. Rodina a přátelé mohou poskytnout kromě bydlení i morální

podporu a pomoc. V opačném případě velmi často dochází k recidivě. Informátor Ř. v našem rozhovoru potvrdil tuto informaci.

„Jsou tam feťáci tam se z toho jakžtakž dostane, úplně ne, protože tam se pořád pašuje tráva a pervitin. Kluk tam byl, takový jak Martin Maxa za mlada, taková figura mladý kluk. Vždycky jednou za půl roku měl den, kdy si dělal tisíc kliků. No, a já jsem ho tam zažil třikrát, vždycky se vrátil, jak úplná troska“ (Respondent Ř.).

Pro rodinu, která se po několika letech opět setkává s propuštěným vězněm, může být toto setkání náročné a plné protichůdných emocí. Navázat na předchozí vztahy vyžaduje nutnou dávku trpělivosti a času. Vztahy mohou být z počátku chladné, důvodem může být strach z toho, že propuštěný vězeň se opět ocitne v trestné činnosti. Tato nejistota může vést k pocitům napětí a stresu při opětovném sjednocení rodiny.

„Domácnost, od které odešel člen rodiny do výkonu trestu odnětí svobody, se za tu dobu musela naučit jiný režim, za kterého musela fungovat. Život v této domácnosti nemusí být stejný, ve kterém ho vězeň opouštěl. Mnohdy to není ani žádoucí, neboť podmínky domácnosti či rodiny mohou být částečně nebo zcela nefunkční a nestabilní“ (Horváthová 2021 :25).

„Žena mi říkala, že jsem taky byl jak v Jiříkově vidění a já jsem to vůbec ani nevnímal, že jsem se choval úplně jinak, než kdybych byl furt doma. Člověk to v sobě vůbec nevidí. Když je člověk trochu inteligentní a normální z běžného pohledu, je to pro vás šílený, jak se tam chovají a jak tam mluví“ (Z rozhovoru s respondentem Ř.).

„Nevěděl jsem kam dřív koukat, ty auta, telefony, holky. Neuměl jsem ani jezdit autobusem, vše bylo úplně jiné, šla mi hlava kolem. Lidi si museli myslet, že jsem blázen, koukal jsem na všechno kolem sebe. Museli mě znovu naučit být venku v normálním světě“ (Rozhovor s respondentem B.).

Pokud osoba po propuštění z vězení nemá možnost vrátit se ke své rodině nebo příbuzným, může využít možnosti pobytu v azylových domech či ubytovnách.

V dokument České televize se uvádí, že člověk, který je schopen se finančně zajistit, nemá takovou potřebu znovu páchat zejména majetkovou trestní činnost než člověk, který si po propuštění z výkonu trestu není schopen zaměstnání zajistit. Pro vězně, kteří jsou prvotrestanými, nebo i opakovaně trestanými, je velice důležité se mít po propuštění kam

vrátit. Rodina a rodinné zázemí zde vystupuje jako místo, kam se vězeň vrací po výkonu trestu. Začínající znovu normální život může tak rodina vězni velmi usnadnit, neboť pro vězně, který vyšel z vězení, rodina znamená podporu ve snaze vést řádný život a nevracet se k páchání trestné činnosti. Avšak v mnoha případech rodina vězně odsoudí, zamezí ním kontakt, berou ho jako ostudu jejich rodiny, přičemž toto může být jedním z důsledků recidivy, neboť vězeň nemá podporu od lidí ve svém nejbližším okolí (Včera jsem se vrátil z basy – 2019).

Mnoho odsouzených se potýká po opykání si svého trestu s dluhy, proto je dobré zabývat se budoucností již během odnětí svobody. Každý odsouzený by měl mít zajištěné bydlení, zaměstnání a pokud v době odnětí svobody pracoval dostane i část vydělaných peněz při odchodu z věznice. Hledat si zaměstnání ve výkonu trestu je obtížné, jelikož odsouzení nemají přístup k internetu, zde velmi často odsouzeným pomáhá rodina či postpenitenciární péče.

„Postpenitenciární péče představuje specifickou oblast sociální péče o člověka, který prošel trestním řízením a výkonem trestu odnětí svobody nebo ochranným léčením a ochrannou výchovou“ (Postpenitenciární péče Hoferková).

„Odsouzení se ve většině případů potýkají s extrémně vysokou zadlužeností. Propuštěný člověk dostane při odchodu z věznice závěrečné vyúčtování nákladů spojených s výkonem trestu odnětí svobody. Toto vyúčtování zahrnuje náklady výkonu trestu, případně výkonu vazby, další náklady spojené se zdravotní péčí, které je odsouzený povinen hradit, dlužné regulační poplatky a ostatní pohledávky. Zároveň se započítávají příjmy ze zaměstnání“ (Matulíková 2016).

Mnoho odsouzených nemá záchranou síť v podobě rodiny, proto často dochází k opětovnému návratu do vězení. Několik mých respondentů uvedlo, že po propuštění se chtěli vrátit zpět do věznice, kde „něco“ znamenali.

„První dva možná tři měsíce jsem chtěl být zase v base. Tam jsem byl někdo, měl jsem práci a peníze. Venku jsem neměl nic a každé na mě koukal, jen jako na mukla. Doteď mi prostě chybí šest let života“

(Z rozhovoru s respondentem B.).

Moje respondentka uvedla, že její přítel po propuštění na svobodu bude své dluhy splácet do konce života, jelikož nyní mu věznice neumožňuje vykonávat žádnou práci. Pokud

odsouzený nechodí do zaměstnání každá den narůstá jeho dluh spojený s náklady na život ve věznici. Zde tedy nastává otázka, zda by nestálo za uvážení využít takzvaného trestu domácího vězení, který byl s účinností od 1.1.2010 zaveden novým trestním zákoníkem i u nás v České republice.

Film

V rámci této diplomové práce byl vytvořen krátký etnografický dokument s názvem "Společně a navždy", který se zakládá na několika rozhovorech. Film se zaměřuje na můj vztah s Pegasem a také na vztah Ivči a Franty. Dále ve snímku vystupuje respondent Michal. Natáčení dokumentu trvalo téměř jeden rok, a to od dubna 2022 do března 2023. Natočený materiál se následně zpracovával ve střižně na naší katedře. Natáčelo se v Pardubicích, Rybitví, Faru a na Gibraltaru. K dokumentu byl také natočen ještě jeden rozhovor s respondentem P., který v současné době žije v USA. Tento rozhovor však nebyl ve filmu použit, nicméně z něho cituji v této diplomové práci.

Závěr

Udržovat vztah s někým ve výkonu trestu je nesmírně těžké a psychicky náročné. Dennodenně se potýkáte s obavami o svého partnera, protože ve vězení se může stát cokoliv. Navíc musíte bojovat se společností, která vás často marginalizuje jen proto, že jste partnerkou odsouzeného. Může se jednat o osamělý život, čekáte na dopisy a hovory z vězení, ale zároveň vás tato situace naplňuje adrenalinem a láska získává nový rozměr. Někdy může vzniknout i tam, kde ji nikdo nečeká, a je pak silnější než kdy jindy. Mnoho žen obětuje vše pro muže ve vězení, a to bez ohledu na to, z jaké společenské vrstvy pocházejí. Některé se neangažují přímo v partnerském vztahu s odsouzeným, ale třeba jen v milostném poměru. Nelze zde však dělat obecné závěry, každá žena má svůj vlastní důvod, proč si volí tento typ vztahu.

Po propuštění z výkonu trestu se odsouzení opět začleňují do sociálního prostředí. Pokud jejich partnerky vytrvají a poskytnou svým mužům domov a podporu, je zde velká šance, že odsouzený bude žít řádný život.

V případě mé respondentky I. a jejího přítele se domnívám, že by zde bylo na místě zvážit trest domácího vězení. Franta je recidivista, ve vězení je již po několikáté, ale nespáchal žádný extrémně závažný čin. Nikdy neměl milující partnerku ani rodinné zázemí, až nyní. Díky Ivče obnovil své vztahy s matkou a napsal i své babičce. Snaží se v zájmu obou být lepším člověkem.

Věznice jsou přeplněné, což stojí daňové poplatníky mnoho peněz, pokud odsouzený nemůže ve vězení pracovat, jaký to smysl? Nebylo by lepší upevnit mu kotníkový náramek, dát mu domov a milující partnerku a poslat ho do zaměstnání? Pokud by plnil své povinnosti a choval se řádně, mohli by Ivča a Franta najít svou šanci na lepší život. V opačném případě by Franta opět putoval do vězení.

Cílem této diplomové práce bylo nahlédnout na odnětí svobody z pohledu žen, které čekají na své partnery a přiblížit strasti s tím spojené. Nechci však hodnotit ani shazovat vězeňský systém České republiky, i když si myslím, že je místy poněkud zastaralý. V Evropě máme šestý nejvyšší podíl lidí ve vězení, zatímco na opačném konci žebříčku jsou severské země, právě díky využívání alternativních trestů, jako jsou obecně prospěšné práce, peněžité pokuty či domácí vězení. Tento přístup by mohl být přínosný pro celou společnost, protože by

pomohl snížit náklady na pobyt ve věznění a umožnil by odsouzeným a jejich rodinám snadnější obnovu sociálních vztahů. Alternativní tresty mohou také pomoci odsouzeným udržet si svá zaměstnání a pravidelný příjem, což vede k jednodušší reintegraci zpět do společnosti. Samozřejmě je důležité, aby byly tyto alternativní tresty přiměřené trestu a aby se zabránilo jejich zneužití. Celkově by využívání alternativních trestů mohlo přinést více spravedlnosti a humanitárního přístupu ke stávajícímu trestnímu systému.

Zdroje:

Canning, K. 2019. There's Actually A Reason Why So Many Women Were Obsessed With Ted Bundy. *Women's Health*. Dostupné z:

<https://www.womenshealthmag.com/health/a27397635/ted-bundy-hybristophilia-definition/>
[22.3.2023]

Carlson, B. E., Cervera, N. J. 1991. *Incarceration, coping, and support*. EBSCO.

Citáty.net. *Citáty na téma vězení*. Dostupné z: Zdroj: <https://citaty.net/temata/vezeni/>
[22.3.2023]

Codd, H. 2003. *Women Inside and Out: Prisoners' partners, Women in Prison and the Struggle for Identity*. *The Internet Journal of Criminology*. Dostupné z
<http://www.internetjournalofcriminology.com/> [22.3.2023]

Comfort, M. 2008. *Doing time together: Love and family in the shadow of the prison*.

Guryča, R., Kořínková, K. 2017. *Móda za mřížemi věznic: Historie a současnost vězeňských mundurů*. 100+1. Dostupné z: <https://www.stopplusjednicka.cz/moda-za-mrizemi-veznic-historie-soucasnost-vezenskych-mundurů> [28.3.2023]

Cupach, W. R., Spitzberg, B. H. 2011. *The Dark Side of Close Relationships II*. New York: Routledge.

E15. *Bonnie a Clyde: 80 let starý příběh o lásce a zločinu*. Dostupné z:
<https://www.e15.cz/magazin/bonnie-a-clyde-80-let-stary-pribeh-o-lasce-a-zlocinu-1086531>
[30.1.2023]

Fishman, L. T. 1988. *Stigmatization and prisoners' wives' feelings of shame*. *Deviant Behavior*. EBSCO.

Fishman, L. T. 1990. *Women at the wall: A study of prisoners' wives doing time on the outside*. New York: State University of New York Press.

Fishman, S. H. 1981. *Losing a loved one to incarceration: The effect of imprisonment on family members*. *Personnel & Guidance Journal*.

Girshick, L. 1996. *Soledad Women*. Westport: Praeger

- Goffman, E. 2003. *Stigma: Poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Harman, J. J., Smith, V. E., L. C. Egan. 2007. *The Impact of Incarceration on Intimate relationships*. Criminal Justice And Behavior. Sage Journals.
- Horváthová, A. 2021. *Život po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Praha. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/f3396/Bakalarska_prace_Horvathova.pdf [27.3.2023]
- Isenbergová, S. 1996. *Ženy, které milují muže, kteří vraždí*. Papyrus + Jeva.
- Keppel, R. D., Birnes, W. J. 2005. *The Riverman: Ted Bundy and I Hunt for the Green River Killer*. New York.
- Krčová, V. 2012. *Dopad výkonu trestu odnětí svobody na partnerky a manželky odsouzeného*. Brno. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/litwq/Bakalarska_prace.pdf [31.3.2023]
- Jenkins, J. 2023. *John Wayne Gacy*. Britannica. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/John-Wayne-Gacy> [27.3.2023]
- Kinobox.cz. 2019. *Joker a Harley Quinn: Vztah, nad kterým psychiatři kroutí hlavou*. Dostupné z: <https://www.kinobox.cz/clanek/17248-zamerme-se-na-vztah-nad-kterym-psychiatri-krouti-hlavou> [22.3.2023]
- Kubíčková, P., I. Kmětík 2011. *Penologie*. Karviná. dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/penologie.pdf> [27.3.2023]
- Loucks, N. 2005. *Prison Without Bars: The Experiences of Families Affected by Imprisonment*. In Brief 1. Edinburgh: Families Outside.
- Matoušek, O., A., Kroftová 1998. *Mládež a delikvence*. Praha
- Manžel v base. *Budu teď nějakou dobu pryč“, řekl. „zvládneš to?* Dostupné z: <http://www.manzelvbase.cz/o-portalu/> [30.3.2023]
- Ministerstvo vnitra České republiky 2022. *Manželství*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-zmocnencem.aspx> [22.3.2023]
- O base.cz. 2021. *Návštěvy ve vězení*. Dostupné z: <https://obase.cz/pomoc-a-rady-blizkym/navstevy-ve-vezeni/> [22.3.2023]

Psychology of Hybristophilia 2022. *What Is Hybristophilia?* Owlcation. Dostupné z: <https://owlcation.com/social-sciences/psyhparaphilia> [23.3.2023]

Rodná, K. 2020. *Psychologická čítanka: Hybristofilie, neznámá deviace*. Psychologie dnes. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/99604/psychologicka-citanka-hybristofilie-neznama-deviace> [23.3.2023]

Rodná, K. 2020. *Ženy, které milují vrahy*. Psychologie dnes. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/99585/zeny-ktere-miluji-vrahy> [23.3.2023]

Šilhová, M. 2017. *Proč ženy milují grázly? Vidí v nich silné samce!* Dostupné z: <https://www.zeny.cz/vztahy-a-rodina/proc-zeny-miluji-grazly-vidi-v-nich-silne-samce-1564.html> [27.3.2023]

Trávníčková, E., L. Říhová. *Sexuální deviace*. Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/15492578/> [22.3.2023]

Vágnerová, M. 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha.

Včera jsem se vrátil z basy. 2019. H. Legnerová, P. Dražan, K. Hrzal. Česká televize. 25 min. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10318730018-polosero/218562222000006/> [28.3.2023]

Vězeňská služba České republiky. *Dluhy*. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sdilene-sekce/dluhy> [22.3.2023]

Wiśniewska, P. 2022. *Hybristofilia – kiedy kobieta kocha przestępcę. Z czego wynika pociąg do zbrodniarzy?* SeksPedia. Dostupné z: <https://sekspedia.pl/hybristofilia> [22.3.2023]